

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проєкту Закону України

«Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо удосконалення корпоративного управління в юридичних особах приватного права»

1. Обґрунтування необхідності прийняття акта. Проєкт Закону України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо удосконалення корпоративного управління в юридичних особах приватного права» розроблено з метою приведення вітчизняного законодавства до права Європейського Союзу на виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Зокрема, у ст. 387 Глави 13 «Законодавство про заснування та діяльність компаній, корпоративне управління, бухгалтерський облік та аудит» Угоди про асоціацію зазначено про важливість комплексного застосування ефективних правил та методики у сферах законодавства щодо заснування та діяльності компаній з метою створення повноцінно функціонуючої ринкової економіки, зокрема з питань подальшого розвитку політики корпоративного управління відповідно до міжнародних стандартів, а також поступового наближення до правил та рекомендацій ЄС у цій сфері.

Базовим документом, що визначає рекомендовані правила управління компаніями є Принципи корпоративного управління ОЕСР, у яких акцентовано увагу на забезпечення та захист основних прав акціонера і справедливе ставлення до акціонерів. Вказані Принципи можуть братися за основу й для учасників інших юридичних осіб приватного права, діяльність яких спрямована на отримання прибутку та/або забезпечення ефективних інструментів реалізації прав учасників юридичних осіб, до змісту яких входить і право на участь в управлінні товариством.

Пропозиція внесення змін до ЦК України шляхом доповнення положень про корпоративний договір, що є одним із дієвих правових інструментів впливу на управління товариством, зумовлено потребою учасників юридичних осіб приватного права здійснювати домовленості між собою щодо реалізації свого права

участі в управлінні товариством та інших прав, що позитивно впливатиме на ефективне функціонування органів управління, зокрема таких як загальні збори учасників у контексті їх скликання, проведення та прийняття рішень зі стратегічних питань діяльності юридичної особи.

Варто зазначити, що вперше поняття корпоративного договору було закріплено у Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», що зумовило реальні правові ситуації укладення таких договорів у правозастосовній практиці і посприяло прозорості діяльності таких товариств. Схожа ситуація мала місце й в Законах України «Про акціонерні товариства» у редакціях від 2008 та 2022 року. У першій редакції вказаного Закону була закріплена конструкція «акціонерна угода», яка застосовувалася у своїй більшості в українських товариствах з іноземним елементом. Втім поступове збільшення кількості використань цього договору в практичній діяльності акціонерних товариств посприяло закріпленню поняття корпоративного договору та нового змісту положень про нього у Законі України «Про акціонерні товариства» у редакції від 2022 року, що є додатковим підтвердженням ефективності цього правового інструменту та доцільності його закріплення на кодифікованому рівні. Тому пропонувані зміни до ЦК України мають бути враховані для удосконалення норм чинного вітчизняного законодавства та для приведення останнього у відповідність до європейських стандартів, що є одним із ключових завдань євроінтеграції України.

2. Цілі і завдання прийняття акта. Запропоновані зміни спрямовані на удосконалення положень Цивільного кодексу України, що націлені на розширення можливостей учасників юридичної особи приватного права впливати на управління цієї юридичної особи не тільки шляхом набуття корпоративних прав, дієвість яких визначається розміром частки у статутному капіталі чи іншим об'єктом цивільних прав, та участі у функціонуванні органів управління, але й шляхом об'єднання сукупності воль різних учасників юридичної особи зі спільними організаційними та майновими інтересами для досягнення ефективного результату для себе і для юридичної особи. Враховуючи мету внесення змін до ЦК

України, основними завданнями є розкрити на кодифікованому рівні поняття, сторін, зміст та інші умови корпоративного договору, що дозволило б використовувати цю договірну конструкцію не тільки учасниками товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю чи акціонерами акціонерних товариств, але й учасниками інших організаційно-правових форм юридичних осіб приватного права.

3. Загальна характеристика і основні положення проєкту акта.

Проєкт Закону передбачає внесення змін до ЦК України щодо удосконалення корпоративного управління в юридичних особах приватного права шляхом закріплення ефективного інструменту у формі правової конструкції «корпоративний договір» для можливості його застосування учасниками будь-якої організаційно-правової форми юридичних осіб приватного права. Вказані пропозиції змін до норм кодифікованого акта відповідають європейським стандартам корпоративного управління та доволі часто використовуються у юрисдикції іноземних країн для залучення інвестицій, при веденні якісної ділової комунікації, при вирішенні багатьох стратегічних та планових завдань юридичних осіб.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання. Базовими нормативно-правовими актами, що спрямовані на правову регламентацію корпоративних відносин і корпоративного управління в юридичних особах приватного права є Цивільний кодекс України, Закон України «Про акціонерні товариства» та Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю». При цьому вказаним проєктом Закону пропонуються зміни тільки до ЦК України, як основного кодифікованого акта, спрямованого на об'єднання норм законодавства в єдиний структурований нормативно-правовий акт, що поширює свою дію на всіх юридичних осіб приватного права.

5. Фінансово-економічне обґрунтування. Реалізація законопроєкту не потребує додаткових витрат з Державного бюджету України.

6. Громадське обговорення. Законопроект пройшов обговорення на спільному засіданні відділу правової взаємодії бізнесу та держави Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України і Лабораторії корпоративного права імені академіка Володимира Луця Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України (Протокол № 7 від 12 червня 2025 року).

7. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття акта. Проект Закону України «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо удосконалення корпоративного управління в юридичних особах приватного права» спрямований на удосконалення норм ЦК України з метою його приведення у відповідність до директив та інших європейських стандартів Європейського Союзу, що втілюють покращення ефективності діяльності юридичних осіб приватного права, управління ними та реалізації прав учасників цих юридичних осіб. Пропозиції змін до ЦК України також сприяють здійсненню завдань, спрямованих на виконання євроінтеграційних процесів, що відбуваються в Україні з метою створення умов для інвестиційної привабливості українського бізнесу на європейських ринках та відновлення вітчизняної ринкової економіки в умовах воєнного стану для стабілізації загального добробуту громадянського суспільства України.

